

Т. 2. – 1097. – Вип. 1 (Діти–Книш). – 300 с.; Т. 2. – Вип. 2 (Кравець–Пять). – С. 301–612; Т. 3. – 1910. – Вип. 1 (Рабунок–Час). – 300 с.; Т. 3. – Вип. 2 (Час–Ячмін). – С. 301–541.

20. ФСССГД – Ужченко В. Фразеологічний словник східнословобожанських і степових говірок Донбасу / [уклад. В. Ужченко, Д. Ужченко.]. – Луганськ, 2000. – 198 с.

21. NKPP – Krzyżanowski J., *Dzieje przysłówia polskiego w toku pięciu wieków. Nowa księga przysłów i wyrażeń przysłowionych polskich: t. 1–4* / [red. J. Krzyżanowski, S. Świrko.]. – Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1969–1978. – 1210 s.

УДК 81'255.4+165.741

М. І. Караневич,

Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка, м. Тернопіль

ПОЗАМОВНІ ЧИННИКИ У ПРАГМАТИЦІ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ

У статті розглянуто прагматичний аспект англо-українського художнього перекладу; встановлено позамовні чинники, які впливають на відтворення прагматичного потенціалу оригіналу в перекладі; з'ясовано, що прагматично адекватний переклад можливий лише за умови врахування особливостей усіх учасників літературної комунікації.

Ключові слова: прагматика, художній переклад, позамовні чинники.

EXTRALINGUISTIC FACTORS IN PRAGMATICS OF FICTION TRANSLATION

The article deals with extralinguistic factors in pragmatics of fiction translation. The difference in the scope of background knowledge of a writer and reader of the original, and a translator and his/her target audience may cause problems in rendering of pragmatic meaning of the source text. To understand the literary text on the pragmatic level a translator has to be experienced not only in linguistics, but also in social and cultural spheres. For pragmatically adequate translation one has to take into consideration the difference in world views of communicants. The more translators know about target readers' peculiarities, experience, interests, values, age, social status, the better. Among conditions that influence translators' choices one can mention the necessity to render the individuality of writer's style, her/his explicit and implicit intentions, attitude to characters and their deeds in the work of fiction. Propaganda, translator's ideological beliefs, censorship are the factors that cause pragmatic deformation of original literary works. Sometimes the pragmatics of the source text is changed due to educational purposes of the target text. But only the usage of pragmatically motivated transformations may result in pragmatically adequate translation.

Key words: pragmatics, fiction translation, extralinguistic factors.

ВНЕЯЗЫКОВЫЕ ФАКТОРЫ В ПРАГМАТИКЕ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПЕРЕВОДА

В статье рассмотрен прагматический аспект англо-украинского художественного перевода; установлены внеязыковые факторы, что влияют на воссоздание прагматического потенциала оригинала в переводе; доказано, что прагматически адекватный перевод возможен только при условии учета особенностей всех участников литературной коммуникации.

Ключевые слова: прагматика, художественный перевод, внеязыковые факторы.

Прагматика все частіше стає об'єктом пильної уваги мовознавців, літературознавців та перекладознавців. При цьому основні труднощі при відтворенні прагматики оригіналу в перекладі спричинені не відмінностями систем вихідної та цільової мов, а позамовними чинниками, що зумовлює необхідність їх детального розгляду. Отже, метою дослідження є з'ясування впливу позамовних чинників на англо-український художній переклад.

Інтерпретатор може зрозуміти зміст тексту лише співвіднівши значення мовних одиниць з позамовними чинниками, які відіграють важливу роль у кожній мовленнєвій ситуації [26, с. 167]. Як зазначає В.С. Виноградов, у позамовній інформації відображаються поняття і уявлення про явища, факти, об'єкти дійсності, характеристики, дії, стани, особливості, якість, які притаманні різним матеріальним і духовним формам природи та суспільства [7, с. 55]. При цьому зміст позамовної інформації, якою володіє автор і читач оригіналу, перекладач і читач тексту перекладу може суттєво відрізнятись, неврахування чого може суттєво знизити якість перекладу.

Одним із чинників, який може спричинити труднощі для забезпечення адекватного перекладу, є відмінність картин світу комунікантів. Зауважимо, що картина світу неодноразово була предметом дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців [1, с. 257; 3, с. 82; 19, с. 20; 21, с. 50; 31, с. 42; 40, с. 291]. Важливим, на нашу думку, є міркування І.Б. Штерн, яка стверджує, що картина світу визначає культурно-національні особливості сприйняття реальності комунікантом [6, с. 156], що демонструють нижченаведені приклади: *Captain, is all well* [49, с. 91]? – *Пане капітане, щось негарзд* [45, с. 108]?; *Much good my wearing myself to the bone trying to be funny in this house* [49, с. 20]. – *Усім тут начхати, що я аж зі шкіри пнуся, аби хоч когось у цьому домі розважити* [45, с. 28]. Науковці ілюструють це положення також на прикладі природних і створених людиною об'єктів, політичних, технічних, наукових термінів або абстрактних філософських понять, які не мають аналогів у рідній культурі одного з учасників мовленнєвого акту, що може бути спричинено, наприклад, тим, що нації перебувають на різних стадіях соціального та культурного розвитку. Як наслідок, слово, що позначає іншокультурну реалію, не викликає асоціацій у свідомості людини, яка ніколи не бачила відповідного об'єкта [19, с. 19–20; 36, с. 22]. Це, у свою чергу, накладає на перекладача велику відповідальність за вимушену участь у заповненні лагун у картині світу реципієнтів перекладу [4, с. 10]. Тому для досягнення рівноцінного комунікативного ефекту вихідного та цільового висловлювання перекладач доволі часто змушений застосовувати трансформації.

У перекладі семантико-структурні параметри вихідного тексту відтворюються з необхідними модифікаціями для того, щоб нейтралізувати розбіжності в лінгвоетнічних комунікативних компетенціях [20, с. 104] і таким чином вирівняти для носіїв вихідної та цільової мов об'єктивні передумови сприйняття повідомлення та реакції на нього [13, с. 46; 20, с. 104]. Отже, важливим чинником у прагматиці перекладу є лінгвоетнічний бар'єр. Нагадаємо, що цим терміном науковці позначають все, що не дозволяє носію мови перекладу безпосередньо сприймати текст вихідною мовою і реагувати на нього так, як носій мови оригіналу [20, с. 104]. При цьому одним із чинників лінгвоетнічного бар'єру є розбіжності преінформаційних запасів носіїв вихідної та цільової мов, які використовуються при сприйнятті та інтерпретації текстів [20, с. 107]. Звідси, застосування прагматично зумовлених перекладацьких трансформацій мотивоване необхідністю вирівняти передумови сприйняття та інтерпретації художнього твору носіями української і англійської мов: *I'll send her to the manse tomorrow and borrow the Peep of the Day series <...>* [47, с. 72]. – *Завтра ж відправлю її до нашого пастора й попрошу для неї молитовник* [47, с. 58]; *My sister walks by with her new Day-Glo hair* [50, с. 100] – *До нас прямувала моя сестра з кислотним кольором волосся* [46, с. 83].

Будь-який текст містить лінгвоетнічні компоненти, тому на стадії підготовки до перекладу перекладачеві необхідний певний об'єм фонові інформації [1, с. 171]. Слідом за В.С. Виноградовим під терміном «фонові знання» ми розуміємо ту спільну для комунікантів інформацію, яка забезпечує взаєморозуміння при спілкуванні [8, с. 34]. Фонову інформацію містять реалії та асоціативні лексичні одиниці [7, с. 105–114; 8, с. 37]. За відсутності необхідних фонових знань перекладач, виступаючи в ролі реципієнта оригіналу, може не зрозуміти деталей оригіналу і, як наслідок, ввести в оману вторинного читача художнього твору [34, с. 56; 37, с. 36]. Так, у наступному прикладі в оригінальному висловлюванні згадується дитяча гра, суть якої полягає в імітації дій ведучого, а завданням квача є спіймати будь-кого з гравців і передати таким чином своє звання. Тому власне в перекладі загальновідомі правила гри вступають в суперечність зі змістом висловлювання: *When playing Follow my Leader, Peter would fly close to the water and touch each shark's tail in passing <...>. They could not follow him in this with much success, so perhaps it was rather like showing off, especially as he kept looking behind to see how many tails they missed* [49, с. 41]. – *Бавлячись у квача, Пітер підлітав до поверхні моря і торкався до лоней акулячих хвостів <...>. А дітлахи так не вміли, тим паче, що це радше скидалося на хизування, бо Пітер час від часу озирався й задоволено рахував, на скільки хвостів відстали його супутники* [45, с. 53].

У науковій літературі виокремлюють довготривалу і короткочасну фонову інформацію. Перша з них утворює основу національної духовної культури. Переклад такої інформації зазвичай не становить труднощів для перекладача, оскільки вона міститься у лексикографічних джерелах. До короткочасної фонові інформації відносять модні слова, вислови, приказки, колоквиалізми, назви популярних кафе, ресторанів, імена та прізвиська кумирів певного часу, деякі евфемізми, що часто зустрічаються у літературних творах і є джерелом перекладацьких труднощів [8, с. 42]. Таким чином, переклад залежить не лише від мовного контексту, але й від чогось зовнішнього відносно тексту, що ми називаємо енциклопедичними даними [12, с. 36]. Якщо перекладач володіє достатнім обсягом фонових знань, то наступною умовою забезпечення адекватного перекладу є об'єктивна оцінка ймовірних фонових знань вторинних реципієнтів повідомлення, наприклад, літературних. Якщо відправник вихідного тексту вважає певну інформацію відомою для читача оригіналу, то це не завжди стосуватиметься і реципієнта перекладу, який є представником іншої культури [34, с. 155]. Тому пропонуємо розглянути способи перекладу висловлювань, які містять назви художніх творів відомих англійських і американських письменників. Так, у романі *Carrie Diaries* К. Плугатир здійснила наступні перекладацькі трансформації: 1. заміна: *You're going to see The Importance of Being Earnest at the Hartford Stage* [50, с. 298]. – *Ти ідеши дивитись Оскара Вайльда в «Гартфорд-Стейдж»* [46, с. 254]; 2. додавання: *It's a paperback – The Sun Also Rises* [50, с. 348]. – *То був роман «Г сходить сонце» Гемінгвея в м'якій обкладинці* [46, с. 300]. Якщо перекладач переконаний у тому, що письменник відомий україномовній читацькій аудиторії, але має сумніви з приводу ознайомлення цільових реципієнтів з конкретним художнім твором, то на нашу думку, доречним буде саме додавання.; 3. узагальнення: *And sometimes if you are in a clique, it's like being in Lord of the Flies* [50, с. 298]. – *Але іноді, навіть коли ти в кліці, ти почувася як у неклі* [46, с. 181]. У цьому випадку, незважаючи на те, що перекладачеві вдалось передати основну думку мовця, відбулась стилістична нівеляція фрагменту тексту. Відповідно, прагматичний ефект оригіналу та перекладу дещо відмінний.

Зважаючи на те, що переклад розглядають, як комунікативну діяльність, що забезпечує спілкування між носіями різних культур [14, с. 25; 18, с. 211; 31, с. 53; 43, с. 325], слід проаналізувати вплив чинника «культура» на прагматику перекладу. Культура проникає у мовні знаки через асоціативно-образну основу їх семантики [15, с. 160; 42, с. 4] та інтерпретується через виявлення зв'язку образів зі стереотипами, еталонами, символами, міфологемами, прототиповими ситуаціями та іншими знаками національної культури [15, с. 160]. До перекладацьких проблем у процесі комунікації відносять такі пов'язані з культурою явища, як безеквівалентна лексика, лакуни, фразеологічні одиниці, символи, метафори, мовленнєва поведінка та мовленнєвий етикет [15, с. 158]. Крім того, культура детермінує оцінку людиною певних явищ чи подій, що потрібно враховувати при перекладі [28, с. 24]. О. І. Чердниченко зазначає, що чим вищим є ступінь мовної компетенції перекладача, тим вищим є ступінь його культурної компетенції, яка дозволяє правильно зрозуміти факти вихідної культури, девербалізувати їх та подати у новій словесній оболонці, пристосувавши до норм вторинної культури [33, с. 487]. Відсутність еквівалентності в сфері культури призводить до спотворення культурного фону перекладеного висловлювання [32, с. 213]. За спостереженнями Н.В. Тимко, типові помилки у трансляції культури під час перекладу зазвичай зумовлені незнанням перекладачем матеріальної та духовної культури, військової субкультури, неправильним перекладом сигніфікативних конотацій, жаргів, каламбурів [31, с. 174]. Невраховання перекладачем відмінності особливостей побуту і традицій носіїв різних культур може призвести до одомашнення, що доводить нижченаведений приклад: *Mr. Phillips has been carrying matters with a rather high hand* [47, с. 149]. – *Пан Філіпс передає куті меду* [48, с. 121]; <...> *he might say a great deal about it, and yet you could not find the body* [49, с. 81]. – <...> *намеле сім мішків гречаної вовни – мовляв, отак було й отак, а довести – ніяк* [45, с. 97]. Як стверджують В. Карабан та М. Ребенко, асиметрія культурної картини світу є однією з причин прагматичної деформації [16, с. 30]. Адже неадаптоване проектування перекладачем специфічних особливостей культури носіїв вихідної мови на культуру носіїв мови перекладу, чи навпаки, може спричинити неадекватний комунікативний ефект, тобто нерозуміння чи неправильне розуміння, нерівноцінні емоції, утруднене сприйняття тексту, втрати в емоційному чи естетичному сприйнятті [2, с. 6; 31, с. 54].

Слід зауважити, що виникнення комунікативної значущості тексту можливе за умови, якщо індивід володіє соціальними знаннями для адекватного його розуміння [9, с. 7]. Отже, для того, щоб зробити вдалий переклад, необхідно знати ситуацію, обставини, у яких функціонує даний текст [44, с. 31], соціальні умови та стан суспільного розвитку народу, літературу якого він перекладає [23, с. 107]. Звідси, для повного розуміння прагматичного рівня художнього тексту перекладачеві потрібний відповідний мовний, культурний та суспільний досвід [27, с. 145]. Особливо важливими для масової комунікації, до якої відносять також комунікацію автора художнього твору з читачем, є краєзнавчі фонові знання [5, с. 170].

Зважаючи на те, що правильне розуміння є обов'язковою умовою ефективної комунікації [13, с. 79], переклад слід здійснювати, орієнтуючись на характеристики ймовірного реципієнта перекладеного художнього твору, адже прагматичне ставлення реципієнта до тексту залежить не лише від прагматики тексту, а й від досвіду [18, с. 210; 35, с. 19], особистості, характеру, психологічних особливостей читача [18, с. 210], його інтересів та смаків [20, с. 59–60], соціального статусу, намагання досягнути певних практичних результатів [17, с. 105]. Крім того, науковці виокремлюють чотири рівні здатності декодування інформації: дітей, словник та досвід яких обмежений; неграмотних чи малограмотних дорослих; освічених дорослих; спеціалістів у певній сфері. Водночас, читацькі аудиторії можуть різнитися і за потенційним інтересом [41, с. 155]. Отже, кожний читач «вчитує» з одного й того ж тексту дещо інший зміст [22, с. 144].

Через відмінності у вихованні, способі життя, менталітеті асоціації та емоції у людей різних національностей нерідко викликаються різними вербальними стимулами [24, с. 65]. Тому і перекладач, і редактор повинні опрацювати переклад з

огляду на вищезгадані розбіжності між аудиторіями оригіналу та друготвору задля отримання такого тексту повідомлення, який буде контекстуально синонімічним до оригіналу не лише змістово, але й на рівні психології сприйняття такої інформації [30, с. 260]. Водночас, важливо зберегти національну самобутність оригіналу в перекладі [7, с. 116–117].

Окрім вищезазначених позамовних чинників, що впливають на точність відтворення прагматичного потенціалу оригіналу, перекладач може мати на меті пропаганду чи освітні цілі, або зацікавитись певною частиною оригіналу і, у зв'язку з цим, зробити на ній наголос, щоб передати свої почуття вторинному читачу, знижуючи при цьому рівень еквівалентності перекладу [37, с. 92]. Перекладач може внести деякі зміни таким чином, щоб у тексті перекладу з'явився підтекст, втілюючи свій намір спонукати читачку аудиторію до певних роздумів чи поведінки [41, с. 155]. Вплив ідеологічних міркувань на переклад неодноразово був предметом дослідження науковців [10, с. 13; 15, с. 160; 29, с. 62]. Для прикладу, Н.М. Рудницька зазначає, що інколи через ідеологічний тиск у Радянському Союзі окремі складові оригіналу не відтворювалися або спотворювалися в перекладі, і тому перекладені твори набували зовсім іншого значення [29, с. 62]. На увагу заслуговують також припущення науковців, що серед факторів, які можуть впливати на комунікативно-прагматичний ефект текстів перекладу, є гендерна характеристика перекладачів [11, с. 5; 39, с. 157], їх особиста культура і система цінностей [38, с. 53]. Індивідуальність автора та унікальність його світогляду утворюють одну з центральних прагматичних категорій тексту – інтенціональність, яка реалізується через вибір мовних засобів, що мають певну цінність – аксіологічну, культурно-історичну, естетичну. Збереження системи цих цінностей є однією з умов прагматичної адекватності у перекладі [25, с. 49]. Таким чином, перекладачеві необхідно враховувати індивідуальність авторського стилю, інтенції творця оригіналу, та ставлення автора до того, про кого/що він повідомляє.

Із наведених вище міркувань випливає логічний висновок, що для того, щоб забезпечити адекватний переклад, необхідно враховувати позамовні чинники, серед яких слід зазначити відмінність картин світу автора повідомлення, читача друготвору і перекладача; різницю у їх фоні знаннях; розбіжності в лінгвоетнічних комунікативних компетенціях; культурні та ментальні відмінності учасників комунікації. Нейтралізуючи перелічені розбіжності і вирівнюючи таким чином для носіїв вихідної та цільової мов передумови сприйняття та реакції на художній твір, необхідно зберегти його національну самобутність. Прагматичне ставлення реципієнта до тексту залежить також і від того, чи не ставив перекладач перед собою пропагандистські чи освітні цілі і чи не здійснював змін вихідного тексту з ідеологічних міркувань.

Література:

1. Алексеева И. С. Введение в переводоведение: уч. пос. [для студ. филол. и лингв. фак.] / И. С. Алексеева. – СПб. : Филол. фак. СПбГУ; М. : Издат. центр «Академия», 2004. – 352 с.
2. Алексеева И. О. Мовні рівні та комунікативна ситуація: лінгвокультурологічний аспект / І. О. Алексеева // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. – 2009. – Вип. 15. – С. 3–11.
3. Алимов В. В. Теория перевода. Перевод в сфере профессиональной коммуникации: уч. пос. / В. В. Алимов – [4-е изд.]. – М. : КомКнига, 2006. – 160 с.
4. Бобришева О. В. Мовна картина світу та проблеми перекладу національно-культурних реалій / О. В. Бобришева // Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка. – 2010. – Ч. II, № 14 (201). – С. 9–13.
5. Верещагин Е. М. Язык и культура. Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – М. : Изд-во МГУ, 1973. – 233 с.
6. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики: енцикл. словник для фахівців з теоретич. гуманіт. дисциплін та гуманіт. інф-ки / [авт.-упоряд. І. Б. Штерн]. – К. : «АртЕк», 1998. – 336 с.
7. Виноградов В. С. Перевод: Общие и лексические вопросы: учеб. пособ. / В. В. Виноградов. – [3-е изд.]. – М. : КДУ, 2006. – 240 с.
8. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) / В. С. Виноградов. – М. : Издат-во ин-та общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с.
9. Волков А. Г. Прагматика политического текста / А. Г. Волков. – Запорожье : Просвіта, 2003. – 112 с.
10. Демецька В. Границі застосування адаптації при перекладі (на матеріалі перекладу проповіді) / В. Демецька // Наукові записки. – 2010. – Вип. 89 (1). – С. 13–16. – (Серія «Філологічні науки»).
11. Дробышева Т. В. Коммуникативно-прагматический аспект художественного текста (на материале русских переводов романа Ф. С. Фицджеральда «Великий Гэтсби»): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка» / Т. В. Дробышева. – Воронеж, 2009. – 22 с.
12. Еко У. Сказать почти то же самое. Опыты о переводе / У. Еко. – СПб. : Симпозиум, 2006. – 574 с.
13. Емельянова Я. Б. Лингвострановедческая компетенция переводчика: теория и практика : [монография] / Я. Б. Емельянова. – [2-е изд., испр. и доп.]. – Нижний Новгород : ООО «Стимул-СТ», 2010. – 201 с.
14. Измайлов А. З. Стилистические трансформации при переводе с английского языка на русский / А. З. Измайлов // Вестник Московского государственного областного университета. – М. : Издательство МГОУ, 2010. – № 1. – С. 140–145. – (Серия «Лингвистика»).
15. Капуш А. Лінгвокультурні та соціокультурні аспекти перекладу у сфері фахової комунікації / А. Капуш // Наукові записки. – 2009. – Вип. 81 (4). – С. 158–161. – (Серія «Філологічні науки»).
16. Карабан В. Природа перекладацьких деформацій / В. Карабан, М. Ребенко // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. – 2007. – № 41. – С. 27–31.
17. Комиссаров В. Н. Лингвистика перевода / В. Н. Комиссаров. – [изд. 2-е, доп.]. – М. : Издательство ЛКИ, 2007. – 176 с.
18. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): [учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз.] / В. Н. Комиссаров. – М. : Высшая школа, 1990. – 253 с.
19. Крысало О. В. Языковая картина мира переводного произведения как синтез языковых картин мира автора и переводчика / О. В. Крысало, Ю. В. Осташева // Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. – 2009. – № 12 (175). – С. 16–22. – (Серія «Філологічні науки»).
20. Латышев Л. К. Перевод: Теория, практика и методика преподавания: [учеб. для студ. перевод. фак. высш. учеб. завед.] / Л. К. Латышев, А. Л. Семенов. – М. : Издательский центр «Академия», 2003. – 192 с.
21. Левицкая Т. Р. Чем вызываются лексические трансформации при переводе? / Т. Р. Левицкая, А. М. Фитерман // Тетради переводчика. – М. : Междунар. отношения, 1975. – Вип. 12. – С. 50–69.
22. Леонтьев А. А. Основы психолингвистики: учеб. / А. А. Леонтьев. – М. : Смысл, 1997. – 287 с.
23. Лилова А. Введение в общую теорию перевода : [монография] / А. Лилова; [пер. с болг. Л. П. Лихачева]. – М. : Высшая школа, 1985. – 256 с.
24. Мирам Г. Э. Профессия: переводчик / Г. Э. Мирам. – К. : Ника-Центр, 1999. – 160 с.
25. Михеев А. В. Семиотические уровни перевода / А. В. Михеев // Перевод как процесс и как результат: язык, культура, психология. – Калинин: Калининский государственный университет, 1989. – С. 43–51.
26. Молодых Е. А. Проблема стилистической адекватности русских переводных текстов (на примере исторических романов В. Скотта) / Е. А. Молодых // Вестник Воронежского гос. ун-та. – 2008. – № 3. – С. 165–169. – (Серия «Лингвистика и Межкультурная Коммуникация»).

27. Ончуленко М. І. Переклад перформативної матриці «прохання» у політичному дискурсі / М. І. Ончуленко // Вісник СумДУ. – 2007. – Т. 2. – № 1. – С. 145–149. – (Серія «Філологія»).
28. Приходько А. І. Семантика і прагматика оцінки в сучасному англійському мові / А. І. Приходько. – Запоріжжя : Изд-во Запорізького гос. ун-та, 2004. – 321 с.
29. Рудницька Н. М. Вплив політичної та релігійної ідеології на переклад / Н. М. Рудницька // Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка. – 2011. – № 16 (227), Ч. І. – С. 61–64.
30. Сегол Р. І. Прагматика перекладу як основа міжмовної комунікації / Р. І. Сегол // Журналістика. Лінгвістика. Дидактика. – Полтава, 2010. – С. 258–262.
31. Тимко Н. В. Фактор «культура» в перекладі: [монографія] / Н. В. Тимко. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – Курск : Курск. гос. ун-т, 2007. – 227 с.
32. Тюленев С. В. Теория перевода : уч. пособ. / С. В. Тюленев. – М. : Гардарики, 2004. – 336 с.
33. Чередниченко О. Д. Міжкультурні аспекти перекладу / О. Д. Чередниченко // Мовні і концептуальні картини світу: Мови, культури та переклад у контексті Європейського співробітництва. – К., 2001. – С. 485–489.
34. Швейцер А. Д. Теория перевода: Статус, проблемы, аспекты / А. Д. Швейцер. – М. : Наука, 1988. – 216 с.
35. Black E. Pragmatic Stylistics / E. Black. – Edinburgh: Edinburgh University Press, 2006. – 166 p.
36. Gudmanyan A. G. Basics of Translation Theory / A. G. Gudmanyan, G. I. Sydoruk. – К. : NAU, 2005. – Part I. – 96 p.
37. Gudmanyan A. G. Basics of Translation Theory / A. G. Gudmanyan, G. I. Sydoruk. – К. : NAU, 2007. – Part II. – 114 p.
38. Hatim B. Translation: An Advanced Resource Book / B. Hatim, J. Munday. – London, N Y: Routledge Taylor & Francis Groupe, 2004. – 373 p.
39. Leonardi V. Gender and Ideology in Translation : Do Women and Men Translate Differently? : a Contrastive Analysis from Italian into English / V. Leonardi. – Bern : Peter Lang AG, 2007. – 323 p.
40. Levontina I. B. Human Emotions Viewed through the Russian Language / I. B. Levontina, A. A. Zaluzniak // Emotions in Crosslinguistic Perspective. – 2001. – P. 291–336.
41. Nida E. Principles of Correspondence / E. Nida // The Translation Studies Reader. – NY: Taylor and Francis Group, 2004. – P. 153–167.
42. Nida E. Toward a Science of Translating: with Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating / E. Nida. – Leiden: E. J. Brill, 1964. – 331 p.
43. Schäffner C. Translation as Intercultural Communication – Contact as Conflict / C. Schäffner, B. Adab // Translation as Intercultural Communication. – 1997. – P. 325–339.
44. Sydoruk G. I. Translation Theory Foundations / G. I. Sydoruk. – К. : Кондор, 2009. – 284 с.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

45. Баррі Дж. М. Пітер Пен / Дж. М. Баррі; [пер. з англ. Н. Косенко]. – Х. : ВД «ШКОЛА», 2011. – 224 с.
46. Бушнелл К. Щоденник Керрі / К. Бушнелл; [пер. з англ. К. Плугатир]. – К. : КМ Publishing, 2011. – 352 с.
47. Монтгомері Л. М. Анна з Грін Гейблз: Книга для читання англійською мовою для студентів факультетів іноземних мов і філологічних факультетів. – Вінниця : Нова Книга, 2003. – 400 с.
48. Монтгомері Л. М. Енн із Зелених Дахів / Л. М. Монтгомері; [пер. з англ. А. Вовченко]. – Львів : Урбіно, 2012. – 320 с.
49. Barrie J. M. Peter Pan / J. M. Barrie. – L. : Penguin Books Ltd, 1995. – 185 p.
50. Bushnell C. The Carrie Diaries / C. Bushnell. – New York : Balzer + Bray, 2011. – 416 p.

УДК 81'1(092)(477.51)

К. В. Кіреєнко,

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Луганськ

КАТЕГОРІЯ КАРТИНИ СВІТУ В НАУКОВІЙ КОНЦЕПЦІЇ ПРОФ. А. С. ЗЕЛЕНЬКА (замість рецензії на ненадруковану книгу вченого)

Автор статті аналізує витлумачення категорії картини світу професором А. С. Зеленьком в рамках розроблюваного ним синергетичного детермінізму. Увагу зосереджено на відмінному підході вченого до розрізнення мовної та концептуальної моделей світу, а також на чотирьох інших ним виокремлюваних картинах світу.

Ключові слова: когнітивна лінгвістика, синергетичний детермінізм, картина світу, концепт, Ніжинська філологічна школа.

CATEGORY OF WORLD IMAGE IN THE SCIENTIFIC THEORY OF PROF. A. S. ZELENIKO (instead of a review of the unpublished book of the scientist)

The author of the article analyzes the interpretation of the category of world image by the professor A. S. Zelenko in the framework of his concept of synergetic determinism. The attention is focused on the unique scientist's approach to the differentiation of language and conceptual world images as well as on four other world images that are distinguished by the professor – everyday verbalized, artistic, mythological-religious and scientific world images. Most scientists write about only two world images, namely language world image and conceptual world image. Some linguists talk about folklore, mythological and scientific world images as well. The prominent Russian scholar M. V. Pimenova defines eight world images, namely language, conceptual, naïve, scientific, mythological, religious, philosophical and individual author's world images. According to the professor A. S. Zelenko, defined by other authors naïve and language world images are the verbalized everyday world image in his theory, individual author's world image is at the same time the verbalized artistic world image and language world image. Both M. V. Pimenova and A. S. Zelenko define all world images except for conceptual world image as the language world image since they are all verbalized. Both scholars trace all world images back to the primary sacred mythological everyday world image (according to A. S. Zelenko) or primary naïve (according to M. V. Pimenova).

Key words: cognitive linguistics, synergetic determinism, world image, concept, Nizhyn philological school.

КАТЕГОРИЯ КАРТИНЫ МИРА В НАУЧНОЙ КОНЦЕПЦИИ ПРОФ. А. С. ЗЕЛЕНКО (вместо рецензии на ненапечатанную книгу ученого)

Автор статьи анализирует истолкование категории картины мира профессором А. С. Зеленько в рамках разрабатываемого им синергетического детерминизма. Внимание сконцентрировано на отличном подходе ученого к различению языковой и концептуальной моделей мира, а также на четырех других им выделяемых картинах мира.

Ключевые слова: когнитивная лингвистика, синергетический детерминизм, картина мира, концепт, Нежинская филологическая школа.